

M U N I
M E D

Co trápí vysokoškolské vzdělavatele budoucích nelékařských zdravotnických pracovníků

Pokorná Andrea

Masarykova univerzita, Lékařská fakulta, Ústav zdravotnických věd
Ústav zdravotnických informací a statistiky, Odd. hodnocení kvality

Cíle sdělení

- sdílení zkušeností s palčivými problémy VŠ vzdělavatelů
- poukázání na možná rizika a benefity (ne)systémových opatření
- snaha o nalezení společných racionálních řešení a strategií
- iniciace a podpora další diskuse zainteresovaných stakeholderů
- poděkování vzdělavatelům i poskytovatelům péče

Kategorie „problematických“ oblastí

– Mezinárodní

zpochybňování role akademické úrovně vzdělání NLZP (nejen v kontextu evropských směrnic)

nevyužívání potenciálu mezinárodně uznávaných odborníků z oborů NLZP (ZZ)

– Národní/celostátní

umělé vytváření pocitů animozity mezi vzdělavateli různých úrovní (SŠ, VOŠ a VŠ) >20letá historie

posilování diverzity a ohrožení stability nastavených procesů vzdělávání, akreditací a profilu absolventů

snahy o dosycení personálních kapacit nedostatečně vzdělaným personálem s dopady na kvalitu péče

+ využívání datových zdrojů k plánování personálních kapacit v NLZP (nejen VS)

+ AVVNZP, ADLF akceptovaní partneři pro státní instituce, řídicí orgány i profesní organizace

– Regionální/lokální

spolupráce s dalšími vzdělavateli v regionu – možnosti realizace odborných stáží a praxí

struktura poskytovatelů zdravotních služeb a dostupnost péče

+ spolupráce s krajskými úřady a municipalitou

– Institucionální/individuální – viz další snímky

Proces vzdělávání sester – popis – financování a syzení trhu

System financování vzdělávání nelékařských zdravotnických oborů je v ČR komplexní problematikou, rozdíly se odvíjejí od stupně vzdělávání, jakož i od zřizovatele.

Kraje zřizovatelé

Státní rozpočet

SZŠ

15-18/19 let

129 654 Kč/žáka/2023*

Praktická sestra

Do praxe nastupuje cca 50 %

Uvedené problémy netrápí vzdělavatele ZZ

VOŠ

> 18/19 let

104 906 Kč/studenta/2023*

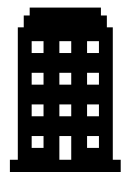
Všeobecná sestra DiS.

Do praxe nastupuje 60-70 %

Nenaplněné kapacity vzdělavatelů

VŠ

> 18/19 let

111 204 Kč/studenta/2023*

Všeobecná sestra Bc.

Do praxe nastupuje 80 %

zcela totožné kompetence

nutná reflexe činností v rámci (zdravotnických) týmů

*neinvestiční výdaje přepočtené na jednoho žáka/studenta v denní formě vzdělávání v daném zdravotnickém oboru
Školy soukromé a církevní jsou financovány normativně na žáka, neinvestiční výdaje na jednoho žáka jsou v roce 2023 ve výši 106 576 Kč.

**Vzdělávací činnost na veřejných vysokých školách je financována na základě výpočtového algoritmu zohledňující různé faktory (zejména počty studentů a ekonomickou náročnost studia – Koeficient ekonomické náročnosti - KEN), a školám je poskytován příspěvek jako celek. Průměrný normativ za rok 2023 na jednoho studenta bakalářských studijních programů Ošetrovatelství, Pediatrické ošetrovatelství a Všeobecné ošetrovatelství činí v průměru 111 204 Kč

Potřeba vzdělání – „multilevel“ systém

Vybrané důkazy z odborných zdrojů

Dostatečné personální zajištění je důležité pro udržení kvality péče o pacienty (Aiken, et al. 2002; Needleman, et al. 2002; Newhouse et al., 2013).

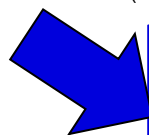
Nedostatek sester a nedostatečné zajištění oš. péče za hospitalizace ohrožuje kvalitu péče a bezpečnost pacientů (Jarrar, M. et al, 2015, Wynendaele et al., 2019).

Vyšší poměr sester na pacienta na oddělení zvyšuje čas, který sestry tráví s pacienty, což následně ovlivňuje výsledek péče o pacienty (Brooten, Youngblut, Kutcher a Bobo, 2004).

Lidské a materiální zdroje jsou nezbytné pro realizaci intervencí zaměřených na zvládnutí (identifikaci, detekci, prevenci a léčbu) nežádoucích událostí včetně dekubitů (Mwebaza et al, 2014; Tonole et al. 2019, Pokorná et al., 2023).

Nedostatek dovedností je důsledkem nedostatečné nabídky osob s odpovídajícími dovednostmi. Dochází k nim tehdy, když zaměstnavatelé nejsou schopni přijmout personál vybavený požadovaným souborem dovedností na současném trhu práce (Quintini, 2011).

Nedostatek kvalifikovaných pracovníků ohrožuje kvalitu péče poskytované pacientům, protože je k dispozici méně personálu, který může pacientům poskytovat péči, což vede ke zvýšenému riziku chyb, které negativně ovlivňují výsledky léčby pacientů. Zdravotnické organizace jsou v současné době nuceny uzavírat lůžka. Fluktuace personálu je navíc spojena se značnými náklady v důsledku výdajů spojených s náborem a školením nového personálu (Barriball L, 2015; Bell, 2020).

Nejen počet oš. personálu, ale zejména jejich odbornost a vzdělání hrají roli při zajišťování kvality péče.

Co trápí VŠ vzdělavatele – fakta

Personální
kapacity

konkurenceschopnost

Infrastruktura

materiální zázemí

Uchazeči
a absolventi

riziko neúčelné změny

Potenciál
pro rozvoj

věda a výzkum

- **nedostatky personální** – chybí akademici – nejsme konkurenceschopní ve srovnání s PZS (ale i SŠ a VOŠ)
- **nedostatky materiálně technické** – chybí kapacity a zázemí pro výuku – infrastruktura – **POZOR – není jednoduché vyčíslit náklady na absolventa**
- **nedostatečné kapacity pro uchazeče** – nemožnost uspokojit uchazeče – **POZOR převis poptávky nad nabídkou (problematika tzv. multiplikovaných přihlášek)**
- **fluktuace, nezacílenost uchazečů** – přestupy studentů z SP (u VO a ZZ nejčastěji do VL a naopak)
- **úspěšnost studentů a absolventů** – z VŠ majoritně nástup do klinické praxe
- **podmínky pro výzkum v ošetrovatelství a jiných NLZP programech** – předpoklad udržení kvality a rozvoje

NEBUDE-LI DOSTATEČNĚ ZAJIŠTĚNO VZDĚLÁVÁNÍ NA VŠ => NEBUDOU VZDĚLAVATELÉ, ODBORNÍCI, VĚDCI
NEDOSTATEK NLZP => NEDOSTATEK PRACOVIŠŤ PRO PÉČI I VZDĚLÁVÁNÍ LÉKAŘŮ I NLZP
NEJASNÉ KOMPETENCE => NEMOŽNOST SYSTEMIZACE TÝMŮ => NEMOŽNOST ZKVALITNIT PÉČI

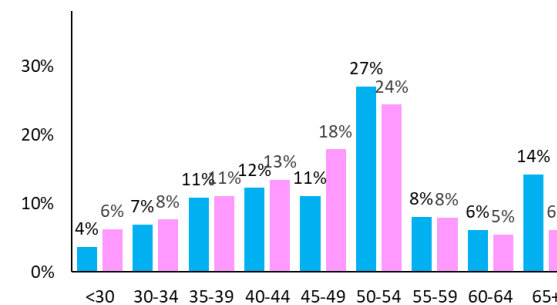
Personální kapacity – konkurenceschopnost (I)

– Demografické stárnutí

- věková struktura vyučujících/akademiků,
- docenti: průměr 55 let muži a 59 ženy,
- profesori: průměr 60 let muži i ženy,
- 17% - 20% celkové úvazkové kapacity je kryto pracovníky ve věku 60+, v kategorii docentů a profesorů je to významně více než 40%.

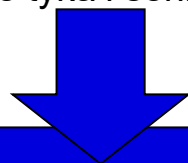
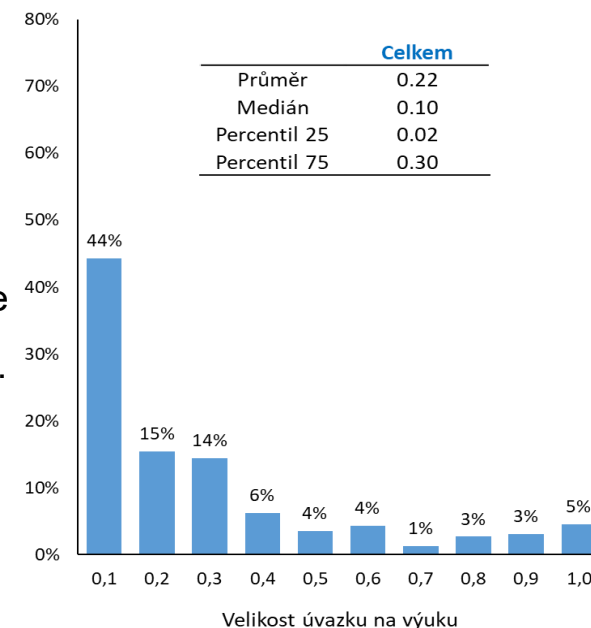

Věk	Celkem	
	Muži	Ženy
Průměr	50	47
Medián	50	48
Percentil 25	41	40
Percentil 75	57	52

– Úvazková kapacita

- Více než 25% kontaktní výuky je kryto vyučujícími pracujícími na dohodu a více než 71% vyučujících se na výuce podílí při celkovém úvazku < 0,25.
- To se týká i seniorních pozic docentů (61% s úvazky < 0,25) a profesorů (73% s úvazky < 0,25).
- Více než 25% kontaktní výuky je kryto vyučujícími pracujícími na dohodu a více než 71% vyučujících se úvazku < 0,25. To se týká i seniorních pozic docentů (61% s úvazky < 0,25) a profesorů (73% s úvazky < 0,25).

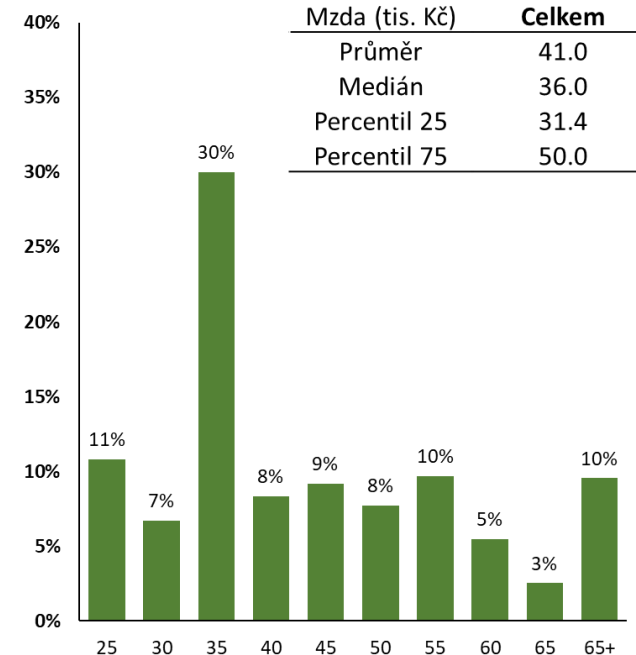

problém s kultivací procesů na pracovišti

Personální kapacity – konkurenceschopnost (II)

– Mzda a odměna za práci

- Většina vyučujících zároveň zastává jiné, mnohdy dominantní, zaměstnání v klinické praxi, kterému nemůže současné platové ohodnocení vyučujících konkurovat.
- Celková průměrná normovaná mzda na 1 úvazek vyučujícího dosahuje 41 tis. Kč (medián 36 tis. Kč).
- Pouze 18% vyučujících dosáhne na normovanou mzdu vyšší než 60 tis. Kč.
- Průměrná odměna všech VS a PA v lůžkovém segmentu péče přesáhla v roce 2022 hodnotu 54 tis. Kč. Informační systém o průměrném výdělku (ISPV: MPSV) uvádí průměrný výdělek všeobecné sestry se specializací nad 64 tis. Kč (tj. na VŠ pozici odborného asistenta).

odučitelé
„baťůžkáři“

+ vysoce specializovaný odborník

Problém s kultivací procesů

- nízký úvazek s ohledem na jiný HPP

Budování
týmové
kultury

Metodická
kultivace

Organizačně
administrativní
činnost

MUNI
MED

Personální kapacity – konkurenceschopnost (III)

Věda a výzkum – součást pregraduální profesní přípravy

- nedílnou součástí vysokoškolské vzdělání je rozvoj vědy a výzkumu v kontextu daného oboru
- zejména v kontextu „informačního boomu“ a počtu nově publikovaných informací je důležitá kritická analýza dostupných informací a vědeckých poznatků
- v rámci profesního vzdělávání VS je výzkum v souladu s kvalifikačním standardem zařazen do studijních plánů

ZPRACOVÁNÍ A OBHAJOBA ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

- pregraduální úroveň** – zpracování bakalářské práce (majoritně zaměřen na sekundární výzkum, schopnost práce s odbornou literaturou, formulování výzkumné otázky)
- postgraduální úroveň** – zpracování diplomové práce (prokázání schopnosti formulování cílů a metodických přístupů v oše. výzkumu, uplatnitelných výsledků výzkumné činnosti, formulace vhodných závěrů)

Velmi náročné personálně, časově i s ohledem na odbornost
Platné stanovisko AVVNZP k zachování závěrečných prací

„Vzdělání není o tom, kolik toho máte v paměti, nebo dokonce kolik toho víte. Je to schopnost rozlišovat mezi tím, co víte, a tím, co nevíte.“
(Anatole France)

„Základním charakterem univerzity je být centrem svobodného bádání a kritiky – to je věc, kterou nelze obětovat ničemu jinému.“
(Richard Hofstadter)

Věda a výzkum – základ pro další rozvoj oboru

- výzkum v ošetrovatelství a NLZP oborech je nedílnou součástí zdravotnického výzkumu, s nezanedbatelnými publikačními a praktickými výstupy (za rok 2023 335 odborných článků v impaktovaných časopisech (Jimp) a 159 článků v recenzovaných periodických (JSc), 33 knih a 15 kapitol v odborných knihách, 122 projektů podporovaných tuzemskými grantovými agenturami)*
- jednou z nejvýznamnějších agentur, s jejíž podporou vědci v oblasti ošetrovatelství a dalších NLZP oborů počítají a předkládají zde své projektové záměry je AZV ČR – měla by umožňovat aplikovaný výzkum s dopady do zdravotnické praxe (*panel č. 9 Veřejné zdraví a ošetrovatelství*).
- aktuálně je vnímán nedostatečný prostor pro projekty zaměřené na řešení problematiky v rámci kompetencí a odbornosti NLZP, přičemž se majoritně jedná o výzkum klinicky orientovaný, stojící na pomezí sociálně-humanitních a přírodních věd – snaha o vytvoření samostatného panelu či alespoň posílení počtu panelistů z odbornosti ošetrovatelství.

*AVVNZP sdružuje celkem 24 institucí poskytujících pregraduální vzdělávání pro NLSP, na základě výzvy předsednictva AVVNZP výstupy zaslalo 13 vzdělavatelů. Rozsah a úroveň vědecké činnosti se mezi institucemi liší.

Shrnutí palčivých problémů ve vzdělávání ZZ

kvalifikační standard X délka studia X ECTS

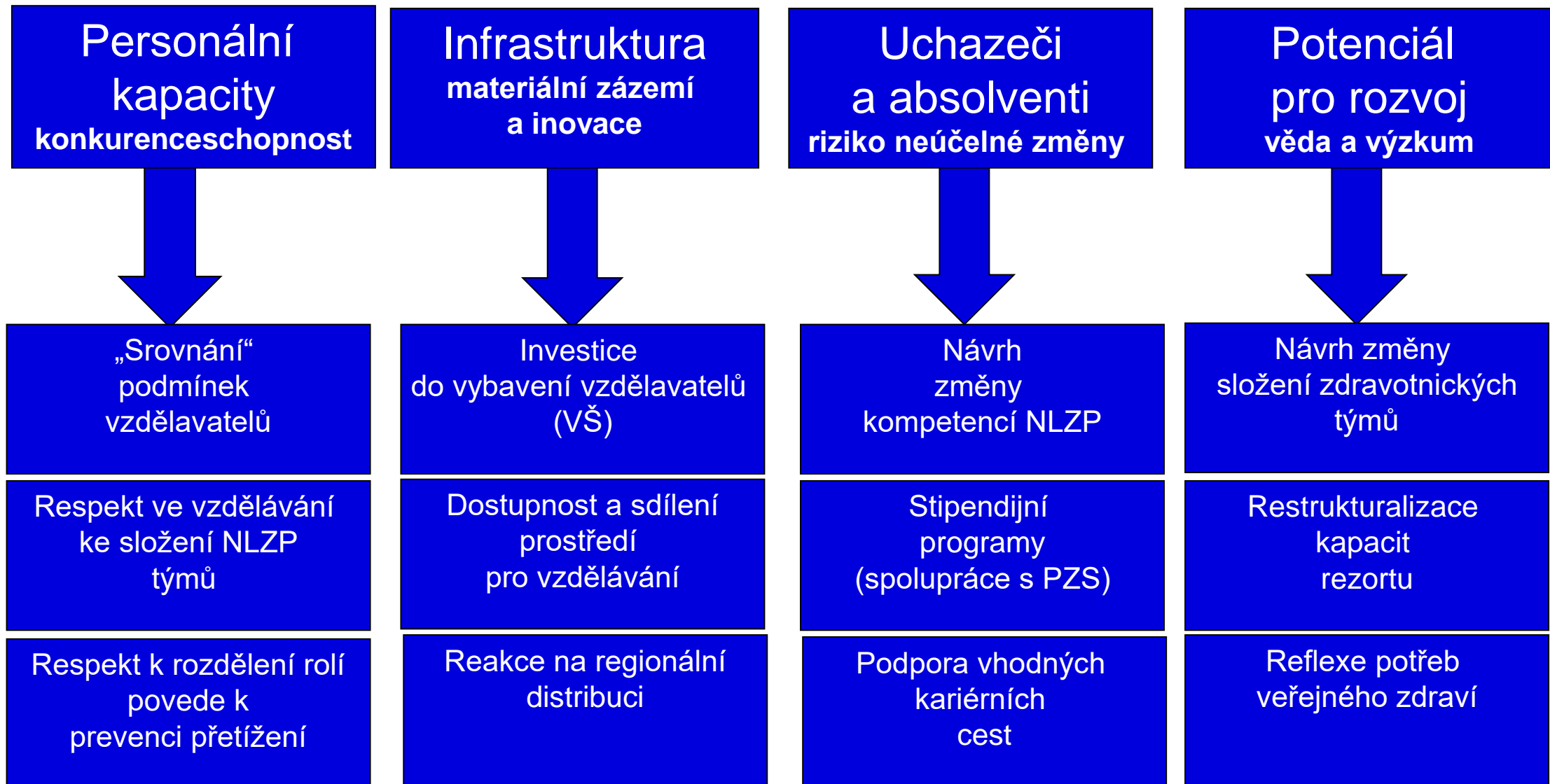
tradiční výukové metody X heuristické výukové přístupy

náročnost studia X přetížení studentů X sladění životních potřeb

relevantní NMgr. studium X profesní růst X motivace pro další rozvoj

spolupráce s municipalitou / zřizovateli /rozvojové projekty

Návrhy na změnu

Závěr

- nedostatek zdravotnických pracovníků je celosvětový problém ovlivněný multifaktoriálně – neexistuje jednoduché řešení a nezajistí je jen vzdělavatelé **ALE HRAJÍ V NĚM KLÍČOVOU ROLI!**
- opatření k zajištění funkčních systému zdravotnictví – reflexe mezinárodní strategie v kontextu lokálních potřeb a možností

PODĚKOVÁNÍ

SUPPORT – podpora

UNDERSTANDING – pochopení

PEACE – klid

EVALUATION – hodnocení

REPORT – zprávy/záznam

HUMILITY – pokora

EMPATHY – empatie

RESPECT – respekt

OPENNESS – otevřenost

HUMANITY – lidskost

EFFECTIVENESS – efektivita - účinnost

LEARNING – učení

PROTECTION – ochrana

**PODĚKOVÁNÍ VŠEM,
KTEŘÍ VZDĚLÁVAJÍ
NLZP NA JAKÉKOLI
INSTITUCIONÁLNÍ
PREGRADUÁLNÍ
I POSTGRADUÁLNÍ
ÚROVNI, hlavní sestře
MZ ČR a kolegyním
z ONP MZ ČR**

Děkuji za pozornost

**M U N I
M E D**

Zdroje

- Aiken LH, Sloane D, Griffiths P For the RN4CAST Consortium, et al. Nursing skill mix in European hospitals: cross-sectional study of the association with mortality, patient ratings, and quality of care. *BMJ Quality & Safety* 2017;26:559-568.
- Aiken LH, Sloane DM, Bruyneel L, Van den Heede K, Griffiths P, Busse R, Diomidous M, Kinnunen J, Kózka M, Lesaffre E, McHugh MD, Moreno-Casbas MT, Rafferty AM, Schwendimann R, Scott PA, Tishelman C, van Achterberg T, Sermeus W; RN4CAST consortium. Nurse staffing and education and hospital mortality in nine European countries: a retrospective observational study. *Lancet*. 2014 May 24;383(9931):1824-30. doi: 10.1016/S0140-6736(13)62631-8. Epub 2014 Feb 26. PMID: 24581683; PMCID: PMC4035380.
- Canzan, F., Saiani, L., Mezzalira, E. et al. Why do nursing students leave bachelor program? Findings from a qualitative descriptive study. *BMC Nurs* 21, 71 (2022). <https://doi.org/10.1186/s12912-022-00851-z>
- Bakker EJM, Verhaegh KJ, Kox JHAM, van der Beek AJ, Boot CRL, Roelofs PDDM, Francke AL. Late dropout from nursing education: An interview study of nursing students' experiences and reasons. *Nurse Educ Pract*. 2019 Aug;39:17-25. doi: 10.1016/j.nepr.2019.07.005. Epub 2019 Jul 15. PMID: 31352089.
- Ehrlinger, J., Mitchum, A. L., & Dweck, C. S. (2016) Understanding overconfidence: Theories of intelligence, preferential attention, and distorted self-assessment. *Journal of Experimental Social Psychology*, 63, 94–100. 10.1016/j.jesp.2015.11.001
- Fortuna, P. (2018). Subiektywna psychologia biznesu [Subjective psychology of business]. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Godlewska-Werner, D., Mąkinia, A., Zawadzka, A. M., & Falkowska, P. (2021). Consumerism at work and its relationship to employees' personal goals, self-concept clarity, well-being and growth mindset. *Health Psychology Report*, 9(4), 358–371. <https://doi.org/10.5114/hpr.2020.100415>
- Godlewska-Werner, D., Celińska, S., & Nieckarz, Z. (2014). Konsumpcjonizm w pracy znakiem naszych czasów? [Consumerism at work is a sign of our times?]. In A. M. Zawadzka, M. Niesiołowska, & D. Godlewska-Werner (Eds.), *Kultura konsumpcji – wartości, cele, dobrostan. Psychologiczne aspekty zjawiska [Culture of consumption – values, goals, well-being. Psychological aspects of the phenomenon]* (pp. 159–176). Liberi Libri.
- Hayes LJ, O'Brien-Pallas L, Duffield C, Shamian J, Buchan J, Hughes F, Laschinger HK, North N. Nurse turnover: a literature review - an update. *Int J Nurs Stud*. 2012 Jul;49(7):887-905.
- Hua W, Fang Q, Lin W, Liu Z, Lu W, Zhu D, Wu Y. The level and influencing factors of graduating nursing students' professional commitment from the perspective of Ecological Systems Theory: A cross-sectional study. *Nurse Educ Today*. 2022 Dec;119:105567. doi: 10.1016/j.nedt.2022.105567. Epub 2022 Sep 17. PMID: 36152589; PMCID: PMC9482089.
- Kruger, J.; Dunning, D. Unskilled and unaware of it: How difficulties in recognizing one's own incompetence lead to inflated self-assessments.. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1999, roč. 77, čís. 6, s. 1121–1134. Dostupné online [cit. 2021-11-27]. ISSN 1939-1315
- Pressley C, Garside J. Safeguarding the retention of nurses: A systematic review on determinants of nurse's intentions to stay. *Nurs Open*. 2023 Jan 16. doi: 10.1002/nop2.1588. Epub ahead of print. PMID: 36646646.
- Scheffler RM, Arnold DR. Projecting shortages and surpluses of doctors and nurses in the OECD: what looms ahead. *Health Econ Policy Law*. 2019 Apr;14(2):274-290. doi: 10.1017/S174413311700055X. Epub 2018 Jan 23. PMID: 29357954.
- Stokes-Parish J, Barrett D, Elliott R, Massey D, Rolls K, Credland N. Fallen angels and forgotten heroes: A descriptive qualitative study exploring the impact of the angel and hero narrative on critical care nurses. *Aust Crit Care*. 2023 Jan;36(1):3-9. doi: 10.1016/j.aucc.2022.11.008. Epub 2022 Dec 2. PMID: 36470775; PMCID: PMC9716433.
- Lasater KB, Aiken LH, Sloane DM, French R, Martin B, Reneau K, Alexander M, McHugh MD. Chronic hospital nurse understaffing meets COVID-19: an observational study. *BMJ Qual Saf*. 2021 Aug;30(8):639-647. doi: 10.1136/bmjqs-2020-011512. Epub 2020 Aug 18. PMID: 32817399; PMCID: PMC7443196.
- Uysal N, Demirdağ H. The image of nursing perceived by the society in the Covid-19 pandemic: A cross-sectional study. *Nurs Forum*. 2022 Nov;57(6):1339-1345. doi: 10.1111/nuf.12813. Epub 2022 Oct 12. PMID: 36222499; PMCID: PMC9874886.
- Twenge, J. M., & Kasser, T. (2013). Generational changes in materialism and work centrality, 1976-2007: Associations with temporal changes in societal insecurity and materialistic role modeling. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 39, 883–897. 10.1177/0146167213484586
- Quintini, G. (2011), “Over-Qualified or Under-Skilled: A Review of Existing Literature”, OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 121, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/5kg58j9d7b6d-en>.